

SOOLO

Kuidas taltsutada stihiat?

Intervjuu Ivari Iljaga

Mis on kõige tähtsamad asjad, mis inimesi mõjutavad? Või vähemalt peaksid mõjutama?

Kõige tähtsam on ikkagi see, mis on kaasa antud, kuid mõjutab kõik: kodu, vanemad, inimesed – kõik mis elus juhtub. Parem, kui rohkem mõjutaks looduselamus, suur kunstiteos või armastus, kui kogetud julmus, toorus või ükskõiksus.

Kas inimestele on võrdselt kaasa antud?

Ei, kindlasti mitte, kuid kerge pole kellelgi. Kõike korraga ei saa keegi. Kui inimene saab mingis valdkonnas väga palju, võib kuskil mujal midagi olulist saamata jääda. Usun, et on olemas mingi kompenseeriv faktor, valitseb teatud tasakaal.

Kas see nõuab inimese aktiivsust, selle balansseerimise teostamine, või on see midagi, mis on seotud andega?

Sõltub, mida mõista teostamise all. See võib olla uhke perekond toredate lastega, tohutu hulk raha, võim, pimestav karjäär kontserdilavadel..., loetelu võib jätkata. Oluline on, kuidas inimene ise kõigesse sellesse suhtub, kuidas hindab, mida arvab.

Kas seda arvamust on võimalik mõjutada?

Ma usun, et kui inimesel ei ole hea, hakkab ta oma olukorrast väljapääsu otsima. Ta võib jõuda tundmiseni, et õnneallikas ei olegi abstraktne või, miks ka mitte konkreetne, kusagil väljaspool asuv siht, milleni jõudes kõik saab korda, – vaid see on siinsamas lähedal, iseenda peas, kui lubate nii labaselt öelda... Inimene, kes usub, et ta on õnnelik, ongi õnnelik, ja vastupidi.

Kas usk ja teadmine on sama?

Uskuda, tunda, tunnetada on raske; teada ja teada saada palju

lihtsam. Sama kehtib ka kunstis ja kunsti õpetamises, tunnetamine, assotsiatsioonid, emotsioonid, tunded – need on erakordselt rasked valdkonnad õpetajale.

Kas tunnetega on võimalik töötada?

Ma arvan, et peaaegu kõigega on võimalik töötada.

Kas peaks?

Kui te võtate isiksuse tasandil, siis kõik algab sellest, mida see konkreetne indiviid vajab. Inimene hakkab millegagi töötama ju alles siis, kui tal sünnib selle järele vajadus.

Aga kui see vajadus on kärbunud?

Ega vajadus iseenesest ei saa kärbuda, ju siis pole impulssi või mootorit, mis selle protsessi käivitaks. On väga raske sündida või mõjutada teist inimest oma tunnetega töötama, küll aga võib teda selles aidata ja suunata.

Te olete perest, kus oli kaks last?

Tegelikult kolm, mul on peale noorema õe ka vanem poolvend, kes ajal, mil ma alles sulle pead käes hoidma õppisin, käis juba Tartu Ülikoolis.

Aga praegu te temaga eriti läbi ei käi?

Käin ikka, aga vähe, rohkem telefonitsi, küsime teineteiselt: kas oled elus? Tõesti, ma ei ole eriline läbikäija.

Aga te tundute ju olevat äärmiselt sotsiaalne inimene!

Olen ja ei ole ka. Oma igapäevases elus kohtun paljude inimestega ja suhtlen tõesti palju. Kui rääkida kas või klaveritundide

andmisest, siis see pole lihtsalt suhtlemine, vaid suhtlemine kuubis. Ega õhtuks enam palju suhtlusjõudu järel ole...

Mida tähendab suhtlemine kuubis – kas eriti intensiivset suhtlemist?

Palju intensiivsemat. See on vajadus (ja kohustus) käivitada õpilases loomingu- otsingu protsesse, neid suunata, õpilast aidata, raputada, innustada, rakedades mõnikord vägagi suurt energiat. Meie alal pole lihtsaid lahendusi, vahel tuleb päris karme sõnu lausuda, see pole kerge ei endale ega ka õpilasele. Tavamaailma turvalised suhtlusreeglid siin ei kehti, siin võib ja vist peab neid rikkuma.

Kas teie kodu on jäänud teie enda jaoks mõistatuseks või pigem vastupidi? Olete palju selle üle järele mõelnud?

Mul oli hea kodu, mu vanemad jätsid mulle alati ruumi olla ma ise, samas, kui nende abi ja tuge vajasin, olid nad alati minu jaoks olemas. Kahjuks on mõlemad ammu surnud, ema juba kakskümmend seitse, isa viisteist aastat. Sain kodust kaasa teatud immuunsuse maailma närvilisuse ja olemise rabaduse suhtes. Olen oma loomult niigi kergesti süttiv ja plahvatav, enda vaoshooidmiseks on tulnud vaeva näha. Isa ütles mulle ikka, loe kümneni... See immuunsus on nagu midagi – äraootava seisukoha sarnast.

Mäletan, olin esimeses klassis ja sain oma elu esimese kahe. Olin kuulnud kaasõpilastelt, kellel selline kogemus juba oli, koduarestidest, rihmast ja vitstest. Olin absoluutselt veendunud, et olen korda saatnud midagi parandamatut ja juhtunud on halvim, mis üldse võimalik. Kõmpisin edasi-tagasi mööda Pärnu maanteed Tõnismäe ja tollaegse Võidu väljaku vahel ja ei suutnud koju minna, pisarad voolasid... Lõpuks, siseheitlusest ramestunud, andsin hilisõhtul uksekella. Mäletan ema ehmunud ilmet, kui ta mu lapilist nägu nägi. Kuulnud, milles asi, puhkes ta heleda häälega naerma, tõmbas mind sooja tuppa ja kaisutas hellalt. Tohtu mure oli nagu võluvael ära pühitud. Mõistsin, kõik mured pole SUURED mured. Võiks öelda, kaitsepookimise kogu eluks.

Kas see pole äkki mingi... üleolev sarkasm?

Sarkasm on liiga palju öeldud, aga – positiivne küünilisus ehk? Hiljem on tulnud kokku puutuda ka tõeliste murede ja õnnestustega. Aga, “hea laps” ma vist ikkagi polnud, proovisin kogu aeg oma piire ja katsetasin, kui kaugele võib minna, eks seetõttu tekkis ka probleeme.

Milles see piiride ületamine praegu avaldub? See vajadus ei saa ju kadunud olla?

See on siirdunud rohkem fantaasiamaailma ja mul ei olegi enam vajadust neid piire lakkamatult kontrollida.

Kui tähtis on oskus maha jätta?

See on väga tähtis, varem või hiljem me jätame ju kõik siia maha, nii inimesed kui asjad. Õpetaja-õpilase suhtes on see oskus ka väga oluline, kuna see suhe lõpeb alati lahkuminekuga. Sidet tuleb tasapisi lõdvendada, kuni õpilane tugevana ja iseseisvana

Kodust sain ma kaasa teatud immuunsuse maailma närvilisuse ja olemise rabaduse suhtes. Isa Harri Iljaga.

maailma läheb, tundes, et ta saab nüüd ise hakkama. Mõnes mõttes nagu vanaema ja lapse suhegi.

Olen üritanud olla oma õpilastele õpetaja ja kaaslane teel, kus, erinevalt täppisteadusest, pole just palju selget ja kindlat, vaid kõige olulisemad kiud kulgevad intuitsiooni, inspiratsiooni ja tunnete valdkonnas. Kõik see, mida me teame ja võime teada saada, on kahtlemata väga oluline, kuid kõige väärtuslikumad edasiandmise hetked, need sünnivad vahel harva, õpetaja-õpilase kommunikatsiooni käigus, kui ühe silmapilguga ületatakse tohtu vahemaa, antakse edasi see saladuslik, müstiline “miski”, usaldatakse end vaimse stiihia

võimusesse ja hakatakse ka ise seda stiihiat genereerima. Aga mis see stiihia on, sellest võiks palju rääkida, kuid sõnadega tuumani ikka ei jõuaks.

Kui suurt osa see stiihia teie isiklikus elus valdab? Ma mõtlen, väljaspool õpetajategevust.

Suhtun sellesse suure aukartusega. Pean oluliseks, et lavaleminek poleks pelgalt professionaalne tegevus (kuigi kahtlemata on see ka seda), et selles oleks ehk midagi rituaalset. Iga kord publikuga kohtudes peab endale aru andma vastutusest, ma mõtlen, mingist kõrgemast vastutusest, stiihia kanalid tuleb lahti saada.

Endas või teistes?

Endas, endas! Mõned nimetavad seda energiaks või sugestiivsusseks, mõned temperamendiks, see on just see “miski”, mis annab väärtuse sellele, mida me oskame. Minu lemmiklause, mida ma ikka korrutan õpilastele – klaveri- või viiulimängu või ükskõik mis instrumendi mängu õppimine on eelkõige iseenda tundmaõppimine. Kuidas olla laval avatud ja suuta ennast väljendada olukorras, kus adrenaliini on veres üleliia, vegetatiivne närvisüsteem mässab, süda tuksub liiga kiiresti..., kuidas täita oma missioon ja olla üle füüsilisest ja emotsionaalsest diskomfordist, mis tavaliselt ahistab meid, eriti esinemise alguses. Selleks tulebki ennast tundma õppida.

Millal teil see enese tundmaõppimine algas?

Väga ammu, ja ikka – laval.

Kes oli see Ivori Ilja, kellega te laval kohtusite?

Ta on olnud väga mitmesugune, mõnikord arglik jännes, kes tõmbab kõrvad pead ligi ja väriseb põõsa all, vahel kammitsetud inimene, kes tahaks, aga ei saa oma mõtet välja öelda. Kogemused ja töö on sellised kurvad kohtumised iseendaga muutnud harvadeks, halb kogemus õpetab ka väga palju, õpetab, kuidas temast tulevikus hoiduda. Klaveritundides mõnikord nende kõige olulisemate küsimusteni ei jõuagi, kuna käsitööoskuse omandamine võtab suurema osa ajast ja energiast. Klaverimäng on ikkagi väga, väga komplitseeritud inimtegevuse valdkond, terve omaette galaktika.

Millal jõuab sinna nende päris küsimusteni?

Siis kui ollakse valmis nendeni jõudma.

See tundub teid pidevalt saatvat, oskus naeratades stiihiat kinni püüda.

Kas tundub niimoodi? Üldiselt saan ma endaga hakkama, vist.

Kas te olete saanud elult seda, millest olete unistanud?

Ega ma ei ole selline väga kõrgelt lendav tüüp, mul ei ole olnud erilisi, väga suuri unistusi, olen oma elu lihtsalt elanud. Kuna ma üsna noorelt sattusin tõsistele kontserdilavadele ja vajadus (kui mul selline üldse on) käia maailma suurte kontserdilavadel on rahuldunud, siis ehk see ongi see, millest oleksin võinud unistada. Mulle meeldib mängida ansambelis, meeldib anda soolokontserte, meeldib õpetada, meeldib palju muudki. Juba üsna varakult mõistsin, et ainult soolopianisti karjäär pole päris minu jaoks...

Miks?

Esiteks nõuab see pühendumist tasemel, milleks ma polnud valmis. Elu on täis meeletut pinget, suur repertuaar peab kogu aeg olema kasutusvalmis, täna tuleb mängida näiteks Beethoveni Neljandat, nädala pärast Brahmsi Teist, vahele soolokontserte... Kuu aja pärast on kontsert uue kavaga teostest, mida veel ei oska... Mul on elus olnud küllaltki intensiivseid soolopianisti perioode, tundsin, et ei taha kaugemale minna, et ei naudi seda sellistes kogustes.

Usun, et võime ja vajadus endast kõik anda, loobuda kutsu-
muse nimel nii paljust, saadakse "andekomplektiga" kaasa. Tung lavale peab olema väga suur.

Laske mind ainult lavale! – see pole olnud minu moto, pigem – Kui soovite, siis – palun.

Aga mis tõukab siis ikkagi Ivori Ijari lavale sellesse diskomforti?

Kontserdi kokkulepitud aeg ja koht.

Ainult kohustus?

Ei, muidugi mitte ainult, kuigi ka seda.

Karjäär?

Karjäär on sõna, mis mulle meeldib järjest vähem, eriti praeguse aja kontekstis, kui juba lastele tahetakse koolides sisse viia karjäärinõustamist; kõigil, juuksuritest pangadirektorite ja ooperilauljateni peab olema karjäär. Elu on muutumas mingiks soorituseks, mille lõpul saadakse hinne. Midagi on siin inimeste mõtlemises rappa minemas.

Aga miks on maailm nii karjäärikeskne?

Arvan, et see on praegu lihtsalt moes. Trendid valitsevad ju kõiges – riietuses, filosoofias, juhtimis- ja majandusteoorias, ka kunstis ja elamises, täppisteadustes ehk mitte...

Karjäärisse võib ju suhtuda mitmeti, samuti edusse ja ebaedusse. Mõõtühikuks on tänapäeval raha hulk, ühiskond mõõdab oma liikmete "edukust" just selle parameetri järgi, jutt eneseteostusest, karjääriredelil edasilükkumisest jne on tegelikult sama laulu eri salmid. Kõrgem ametikoht, kõrgem palk, kuulsam

Kolleegide ringis koos õpetaja Laine Metsaga.

kunstnik, suurem honorar.

Aga püüdlus edukas olla? Või olete selles suhtes kohe täiesti ükskõikne?

Ei, loomulikult pole ma ükskõikne, aga ma pole ka just eriti kirglik selles suhtes. Mul on ju küll püüdlusi, näiteks teha oma töö nii hästi kui oskan, või leida aeg ja jõud läbida autokool, saavutada võit mõne oma halva omaduse üle. Samas, ma ei mäleta, et oleksin kunagi mõelnud, et – tahan saada professoriks... või riiklikku kultuuripreemiat...

Võib-olla olete saanud kõik need asjad just sellepärast, et te ei ole neid tahtnud?

Õigem oleks vist ikka püüelda?

Olete pikki aastaid esinenud koos Irina Arhipovaga. Kas ei tulnud kordagi temaga jutuks, miks valis ta just teid endale saatjaks?

Tõepoolest, pole tulnud. Ta kuulis mind 1979. aastal Glinka konkursil, küllap oli tal parajasti vaja klaveripartnerit ja ta pakus plaadistust 20-aastasele *carte blanche*'ile. 1980. aasta suvel lindistasime Moskvast plaadi Rahmaninovi romanssidest. See oligi meie esimene ühistöö.

Ja viimane?

Viimane oli kontsert Londonis, Wigmore Hallis, 1994. aastal. Need olid tõeliselt õnnestavad viisteist aastat.

Kas selles arengus olid ka mingid n-ö faasid?

Ei oska erilisi faase välja tuua, see oli reaalne töö, millest õppisin tohutult. Kokkupuude suure artistiga, tema töökoja nägemine ja selles osalemine; võimalus lähedalt näha, milline ta on laval, milline enne ja pärast lavaleminekut – loomulikult ammutasin sellest kogemusi ja küllap ka arenesin. Palju sellest kuulub nii-öelda raskesti seletatavate nähtuste kategooriasse, mingid ootamatud ahhaa-elamused, kui äkki saab selgeks miski, millele ei oska nimegi anda, kuid mis on väga oluline, justkui assotsiatiivsel tasandil süttiks äkki lambike...

Kas see tunnetus areneb või on samuti sünnikingitus?

Jah, on küll, kuid seda saab ka arendada; kui tunnetust pole, pole ka midagi arendada.

Aga kui palju võib tekkida tühimust või lavalist nürinemist?

Kas näiteks Pollini ei tee liiga palju plaate?

Päevad pole vennad, samuti kontserdid. Heliplaadid, ükskõik kui head nad poleks, ei suuda edasi anda elava muusika imet. Pollini suhtes on see ebaõiglane arvamus, olen teda paaril korral kontserdisaalis kuulanud ja mälestused tema esinemistest on väga eredad. Pollini helisalvestustele on omane erakordselt kõrge kvaliteet, juhulikkude taset pole ma tema puhul küll täheldanud.

See, et plaaditööstus on äri nagu ükskõik milline muu äri, ei ole ju üllatus. Kui interpreedil on eksklusiivne leping suure heliplaadifirmaga, tuleb tal salvestada näiteks viis plaati aastas. Just andis ta 14 kontserti, tulemas on esinemisi uute teostega, ne-

li plaati on juba sisse mängitud, viienda salvestamiseks on aega kolm päeva, siis kuhugi edasi... Sellest plaadist ei pruugi kujuneda meistritöö, kuid leping vajab täitmist.

Kui vaadata Martha Argerichi kontserdikalendrit netis, on see selline lausa galopihobuse elu. Kontsert kontserdi otsa iga päev, vahel üliharva vaba. Ja enamik kontserte veel plaadistusega.

Kahjuks on ta pärast väga tõsist haigust hakanud kontserte ka ära jätma, ja küllaltki tihti. Argerichi pean tõeliseks imeks, interpreediks, kes on tänapäeva pianismile avaldanud kolossaalset mõju, midagi samalaadset kui Maria Callas vokaalkunstile. Ta on praegu kõigest 64-aastane, kuid olnud elav legend juba vaat et neli aastakümnet. Argerich on üks mu lemmikpianiste, minu vastuvõtukanal on tema jaoks alati avatud, ei väsi vaimustumast tema klaverimängukunstist, maagilisest tundefluidumist.

Mis te arvate, miks see ära ei nürine?
Geenius.

Teile tunduvad meeldivat niisugused väga selged mängijad. Mitte udutajad või väga ekstravagantselt veidrad.

Pollini on ju täiesti midagi muud kui Argerich, ja kui nüüd otsida pianisti, kes on võimeline täielikult irduma mateerist, tõusma maksimumini teravdatud tunnete ja vaimu transsendentaalsesse maailma, siis on see just Argerich.

Nende puhul on peale kõige muu tegemist ka täiuslikkuse ni lihvitud klaverimänguuskusega, mis võimaldab neil jälgida ja meile edasi anda kõike alates mikroskoopilistest faktuuriosadest, ülipeenest detailidest kuni suurte, võimsate arenguliinideni. Sellisel tasemel on selleks võimelised vaid üksikud.

Kui paljut peab üldse saatja kogema, enne kui ta võib laval end vabalt tunda?

Lava pole siiski vist kõige õigem koht vabanemiseks, pigem enda kokkuvõtmiseks, mobiliseerimiseks, kontsentreerumiseks... Saatja puhul aitavad elatud elu ja kogemused, repertuaaritundmine on erakordselt tähtis. Kunagi oli ka minul aeg, kui peaaegu kõik oli uudis, nüüd tavaliselt – *déjà-vu*. Väga oluline oli mulle koostöö Margarita Voitesega, kellega andsime arvukalt kontserte ja kes oma ande ja artistlikkusega jättis minusse sügava jälje. 1980.–1990. aastatel käisin üpris tihti “hobuseks”, st pianistik, kes saadab võistlusest osavõtjaid lauljate konkursidel. Näiteks Rosa Ponselle'i konkursile Washingtonis kutsuti mind saatma poolfinaali, finaali ja lõppkontserti Kennedy Center's, muide, sel konkursil juhtusin saatma ka Deborah Voighti, kelle laulud “Leise, leise, fromme Weise...” Weberi “Nõidkütist” oli unustamatu, imeline. Praegu on ta ooperimaailma megastaar. Korduvalt käisin ka Viinase konkursil Barcelonas. Need olid üpris rasked katsumused, lihtsalt enne lauleminekut öeldakse, et ma laulan seda ja seda, antakse noodid

Laval Irina Arhipovaga.

ja esinemine algab. Õnneks polnud ma sel ajal enam väga roheline.

Arhipova juurde tagasi tulles ütlesite te “näha teda laval”? Mida te nägite?

Tegelikult tähendas see nägemine tunnetamist. Tõelise kunsti sündides juhtub midagi müstilist, midagi nii võimsat, et see sööbib alatiseks tundemälu. Mäletan eriti eredalt ühte hetke Wigmore Hallis, oli väga hea kontsert ja üheks lisapalaks esitasime Rahmaninovi “Не пой, красавица...”, äkki tundsin, et toimub midagi ebatavalist, tundus, nagu oleks kate emaldunud kõigilt saladustelt... Pärast viimaseid noote oli saalis haudvaikus, nõõpnõela kukkumine oleks mõjunud pommiplahvatusena. Vahel nägin midagi sellist.

Kas Arhipova teid ka õpetas?

Loomulikult õpetas ta mind, eriti alguses, märkamatu, suure kunstniku delikaatsusega noore algaja suhtes. Viisteist aastat... selle aja jooksul saab nii mõnigi asi selgeks.

Tegime palju proove, rääkisime suhteliselt vähe, rohkem vahetasime muusikalisi impulsse, usun siiani, et kui on aega proove teha, saab lõpptulemus parem. Loomulikult teel, mitte intensiiv-

kokkuleppega “paigale loksunud” muusikaline vorm on alati mõjuvam ning väljendusrikkam. Jõudsime ette valmistada aukartust äratava hulga kontserdikavu, kui mainida, kas või sarja “Vene romansi antoloogia”, mis koosnes kümnest erinevast kavast: Rahmaninov, Glinka, Rimski-Korsakov, Tšaikovski, Balakirev jne. Kuigi Arhipoval oli tohutu repertuaar, õppis ta kogu aeg juurde uusi teoseid.

Arhipova on laulja, kes tunnetab kogu muusikalist kudet, laulja- ja klaveripartiid võtab ta kui ühtset tervikut. Tema tundlikkus ja reageerimisvõime kõige klaveripartiist lähtuva suhtes oli imetlusväärne. Tihti laulja lihtsalt laulab ja jääb kurdiks kõigele harjumuspärasest erinevale. Küllap kolleegid mõistavad, millest räägin.

Palju te reisisite?

Reisisime päris palju, eriti palju Moskvast Peterburi, tolleaesese Leningradi. Leningradi filharmoonia Suur ja Väike saal, need on ühed maailma kauneimad, erilisimad, lausa rituaalse aurga kontserdipaigad. Loomulikult reisisime mööda Nõukogude Liitu. Meelde tulevad veel Ameerika, Hispaania, Inglismaa, Poola, Soome... isegi Aafrika, Tipaza festival Alžeerias. Mitmel korral külastasime endist Jugoslaaviat, sellest sain õppetunni, kui petlik võib olla pealiskaudne mulje. Minu masendavas nõukogude tegelikkuses karastatud hingele tundus see maa peaaegu et paradüüsim. Loodus oli eriliselt kaunis, arhitektuuris Roomaegsete varemete, Türgi ikke aegsete mõjutuste, katoliikliku, õigeuskliku, ida ja lääne tunnetuse sümbioos – selles oli midagi võimsat. Inimesed tundusid vabad, valitses mingi korra ja kor-

ratuse võluv kokteil. Mis seal mõne aasta pärast juhtus, teame me kõik.

Väga meeldis esineda Londonis, eriti Wigmore Hallis. Londoni publik armastab Arhipovat, ta oli korduvalt esinenud ka ooperis, Covent Gardenis. Eriline on ka Londoni publik, soe ja asjatundlik.

Kas see just ei hirmutanud?

Ei, mõtlen siin seda, et Londonis võib julgelt pakkuda ka vähetuntud muusikat, publiku "arengutase" on üldisest maailma keskmisest tunduvalt kõrgem.

Kas peate Arhipovaga nüüd ka ühendust?

Väga vähe, ma pole helistaja tüüp. Olin Venemaal selle aasta algul, esimest korda pärast rohkem kui kümneaastast pausi. 5. jaanuaril oli meil Dmitri Hvorostovskiga kontsert Moskva konservatooriumi Suures saalis, oma kohalolekuga osutas meile au ka Irina Arhipova. Ta oli vähehaaval toibumas raskest operatsioonist, ütles, et oli teises ilmas ära käinud.

Jah, elu liigub omasoodu edasi, peale tulevad uued kihid, vanu kanname endaga kaasas, nad saadavad meid kõikjal, aidates paremini mõista uusi.

Millised olid need uued kihid, mis hakkasid peale tulema?

Maailm muutus, pidin minagi oma valikud tegema. See, et tahan elada Eestis, selgus mulle juba varases nooruses, poliitilist varjupaika mõnes lääneriigis oleksin võinud ju paluda lugematuid kordi. Järjest rohkem hakkas mind huvitama õpetamine. Oli ka siseheitlusi, minu kodu Pärnu maanteel tagastati endisele omanikule. Kogemus oli väga traumaatiline, elasin seda läbi suure valulikkusega, olin kaotamas igasugust teovõimet. Korra mõtlesin, et ei suuda seda haava ravida ja kolin välismaale. Võtsin Soome töökoha ja pendeldasin paar aastat Eesti ja Soome vahet, rabelemine aitas, sain masendusest üle. Nüüd käin oma endisest kodust peaaegu iga päev mööda, seal on mingi kontor, vist paljundustöököda, valu enam pole, pole ka viha; seal pole minu jaoks enam mitte midagi.

Jälle oskus maha jätta?

Jah, see oskus on väga vajalik, tahes-tahtmata õpetab elu meile selle kunsti selgeks.

Dmitri Hvorostovski ja Irina Arhipovaga pärast kontserti 5. jaanuaril 2005 Moskva Konservatooriumi Suures saalis.

Maria Guleghinaga Roomas.
FOTOD ERAKOGUST

Kas te olete niisugune kass, kes kiindub kohtadesse?

Jah, aga näen vaeva, et seda mitte olla.

Aga sellest hoolimata tulid teised kihid peale.

Jah, tulid ka teised lauljad. Maria Guleghina, unikaalse hääle, vulkaanilise ekspressiivsuse ja temperamendiga lauljatar, üks praeguse aja ooperimaailma tippe. Guleghina tegevuse põhirõhk on ooperil, ta laulab juhtivates ooperimajades draamaatilise soprani rolle. Tema kontserdirepertuaaris on tähtis osa *bel canto* heliloojate kamerteostel, ka vene heliloojate, Tšaikovski, Rahmaninovi,

Glinka jt romanssidel, ja muidugi – ooperiaariad. Kontserdid temaga on mind viinud ooperiteatrite lavadele, kuhu pianistil tavaliselt eriti asja pole: Milano La Scala, Barcelona Liceu, Berliini Deutsche Oper; aga ka tava-kontserdisaalidesse nagu Suntory Hall Tokyos, Alice Tully Hall New Yorgis jne. Guleghina on helde lisapalade laulja, publik ootab Tosca palvet ja tavaliselt ka saab selle. Tihti on saalitäis rahvast vaimustusest lausa hullunud.

Siis koostöö maailmakuulsal baritoni Dmitri Hvorostovskiga, erakordse karisma ja musikaalsusega lauljaga, kes esineb väga sageli ka soolokontsertidega maailma esindussaalides. Tema repertuaar on väga ulatuslik, hõlmates eri stiile ja ajastuid ja temaga koos musitseerimine on tõeline nauding. Esinemised metsosopran Elena Zarembaga, kelle häälel on kui võimas sametjõgi, mis täidab ka kõige suurema saali.

On olnud loomingulisi kontakte ka paljude teiste lauljate ja instrumentalistidega nii Eestist kui ka välismaalt.

Kas teid on ka repetiitorina kasutatud?

Kui küsite lauljale nootide selgeks õpetamise mõttes, siis ei. Ooperite jaoks on neil hoopis teised kontsertmeisterid, kes töötavad teatrites. Uue soolokava puhul esineb vahel ka pikemaid harjutusperioode. Nooditekst on neil selleks ajaks siiski juba omandatud.

Näiteks Dmitri Hvorostovskiga kohtume paremal juhul üle-eelmisel päeval enne kontserti, siis on hea proovi teha, järgmisel päeval mitte laulda ja kontserdile minna puhunud, värske häälega. Halvemal juhul tuleb üldse ilma proovi-

ta läbi ajada. Meenub, kuidas eelmise aasta märtsis jäeti mulle lend Kopenhaagenist Washingtoni lihtsalt ära. Järgnesid närviline öö Kopenhaagenis, seiklemine mitmes Euroopa lennujaamas koos lennureiside viimimiste ja edasilükkamistega, lõpuks magamata, stressist vaevatud inimese saabumine sihtkohta. Kontserdini Kennedy Center's oli jäänud mõni tund, hoidsin end kogu aeg liikumises, sest niipea kui peatusin, hakkas pilt eest ära kaduma. Huvitav, et meie organisatsioonil on keldrid, kus varuenergiat hoitakse, ja kui asi on tõesti halb, võetakse need re-servid kasutusele. See oli väga hea kontsert, oli elektriseeritust, teravdatud emotsioone, tõesti...

Samas ise tajusite seda?

Jah, sellest saab ju aru.

Piotr Anderszewski näiteks on väitnud, et ta ei saa midagi aru.

Võimalik, et ta tõesti ei saa aru, võimalik, et ta tahtis hämmastada intervjuueerijat. Võib-olla pärast mõnda tema arust ebaõnnestunud kontserti ütles talle keegi, et see oli jumalik... Nii ta ehk jõudiski seisukohale, et ta ise ei saa sellest aru? Igatahes on Anderszewski erakordne pianistlik nähtus ja olenemata sellest, mida ta räägib, pakub tema mäng suurt naudingut.

Ma olen aru saanud, et tema jaoks on kontserdil mängimine midagi sellist, kuhu lihtsalt minnakse justkui seisundisse ega suudeta enam väljastpoolt kontrollida, kuidas läks.

Jah, ei oska sellist asja väga hästi ette kujutada.

Milline muusika on selline, kus te ise tunnete, et olete tugev?

Kui tugev, siis ehk – romantiline.

Miks just romantiline muusika?

Vähemalt ma ise usun, et see muusika sobib mulle. Eriti lähedane on mulle aja kulgemine romantilises stiilis; see on vaba, elastne, tunded võivad siin tugevasti temporütmikat mõjutada, võib hooratta käima lükata ja end selle jõul eda-

Õneallikas ei pruugi olla abstraktne või, miks ka mitte, konkreetne, kusagil väljaspool asuv siht, milleni jõudes kõik saab korda, – vaid see on siinsamas lähedal, iseenda peas.

FOTO INGMAR MUUSIKUS

si kanda lasta, küllap on selline rütmitunne mulle geenidega kaasa antud. Mäletan, lapsena vaevlesin Haydni ja Mozarti sonaatidega, logistasin neid halva pulsi ja masendava rütmitundega. Siis ühel päeval andis õpetaja mulle mängida Ljadovi “Nokturni”, kus sai mõnusasti peedaali võtta, mängida *rubato*’s, mu süda ütles kohe: nii, siin see on!

Mis konteksti sa-tub teie eesti päritolu ütleme näiteks Washingtonis laval olles?

Eestlaseks olemine on mulle erakordselt oluline, kuid teie

küsitud kontekstis on see faktor minu jaoks tagaplaanil. Vahel meie interpreetid räägivad, et nad esindavad Eestit, mina nii ei tunne, kui ma midagi või kedagi esindan, siis heliloojat, muusikat või oma instrumenti. Isiksuse tasandil on Eesti mulle hädavajalik, naudin elu sellel maalapil oma inimeste keskel, ammutan siit jõudu, mis mind üleval hoiab. Olen ilmselt selline “Meil aiaäärne tänavas”-tüüp...

Millised on eestlaste probleemid?

Eks igal eestlasel ole oma probleemid. Üldisematest võiks ehk mainida ebaloomulikult suurt vajadust teistele meeldida, samal ajal oma vajadusi eirates. Ootame kannatamatult, et meid kiidetaks ja pai tehtaks. Probleemiks on ka Eesti ühiskonna ebaküpsus, agar, kuid kohati sihitu pekslemine.

Nojah, tuleb oma tähte vaadata, kaaluda, kas eesmärk ikka pühendab iga abinõu, muidu võib juhtuda, et pärast mõnda ärapanemist või võidukat mudamaadlust vaatad üles, aga – tähte polegi enam, ta kustus suurest kurvastusest.

Agas kas õiged teod on olemas?

Õnneks tuli kas-küsimus, ja kas-küsimusele vastatakse tavaliselt ühe sõnaga, nii et – jah.

Intervjuu: ajakiri Muusika

IVARI ILJA

Sündinud 3. mail 1959. aastal Tallinnas. Õppinud Tallinna Muusikakeskkoolis ja Tallinna Riiklikus Konservatooriumis Eve Paju ja Laine Metsa juures ning Moskva Konservatooriumis Vera Gornostajeva ja Sergei Dorenski juhendamisel. EMA professor, klaveriosakonna juhataja. Esinenud solisti ja ansamblistina; väljapaistvate lauljate Irina Arhipova, Dmitri Hvorostovski, Maria Guleghina ja Elena Zaremba ansamblipartner kontsertidel Londonis Wigmore Hallis, Queen Elizabeth Hallis, New Yorgi Carnegie Hallis ja Lincoln Center's, Washingtonis Kennedy Center's, Salzburgi Mozarteumis, Viini Musikvereinis, Moskva Konservatooriumi Suures saalis, Brüsseli Palais des Beaux-Arts's, Milano La Scalas jm.